

DE BETEKENIS VAN DE WET

door Dr. Willem J.Ouweneel

Wat hebben christenen met de Wet (de Torah) te maken? Om die vraag te beantwoorden moeten we eerst weten wat met de Wet bedoeld wordt. In het Oude Testament gaat het natuurlijk vooral om de Wet van Mozes, de Sinaitische Wet. Maar tegelijk blijkt daar al dat de Wet heel wat meer is dan een lijstje geboden. De Wet is een openbaring van God Zélf en vormt een vaderlijke onderwijzing aan zijn volk voor het héle leven van de mens.

Drie visies

In het Nieuwe Testament wordt uitvoerig over die Wet geschreven, maar (vooral bij Paulus) schijnbaar op nogal dubbele wijze. Enerzijds negatief: de christenen zijn van 'de Wet' verlost. Anderzijds positief: de christenen staan nu onder de 'Wet van Christus'. Velen weten met deze tegenstelling niet goed raad en benadrukken óf de meer negatieve, óf de meer positieve kant. De belangrijkste drie visies zijn de verbondstheologie (in reformatorische kringen), de bedelingstheologie (voornamelijk in evangelische kringen) en de Messiaanse theologie (met name onder Messiasbelijdende joden).

1. Verbondstheologen leren dat christenen nog steeds onder de Wet van Mozes staan, maar dan alleen onder het morele gedeelte ervan. Volgens hen heeft het civiele en het ceremoniële gedeelte van de Wet sinds Christus afgedaan.
2. Bedelingstheologen leren dat christenen niets meer met de Wet van Mozes te maken hebben. Wij zijn toch niet meer onder de wet, maar onder de genade (Rom. 6:14) vrijgemaakt van de Wet (Rom. 7:6)?
3. Messiaanse theologen leren dat op z'n minst Messiasbelijdende Joden nog steeds onder de hele Wet van Mozes staan, of en in hoeverre dat ook geldt voor gelovigen uit de volken, daarover zijn de meningen verdeeld.

Een andere benadering

Tegenover de drie genoemde visies verdedig ik het standpunt dat er maar één eeuwige Torah is, waaronder Gods volk in alle fasen van de heilsgeschiedenis gesteld is, maar die in elke fase haar heel eigen gestalte heeft. Ik ben het met de bedelingstheologen eens dat gelovigen uit de volken nooit onder de Wet van Mozes gesteld zijn, ook niet onder het 'morele gedeelte' ervan. Maar dat wij 'niets met de Wet te maken hebben', is per se onjuist. Wij staan ook volgens Paulus onder de 'wet van Christus' (1 Kor. 9:21; Gal. 6:2). De 'eis der wet' wordt 'vervuld in ons, die niet naar het vlees wandelen, doch naar de Geest' (Rom. 8:4). De 'liefde is de vervulling der wet' (Rom. 13:10). Wij moeten blijven bij 'de volmaakte wet, die der vrijheid' en zullen door die 'wet der vrijheid' geoordeeld worden (Jak. 1:25; 2:12).

Een eeuwige Torah

De reformatorische visie ziet terecht in dat wij altijd onder Gods geboden staan. Alleen plaatst zij ons ten onrechte onder de Wet van Mozes, althans onder het 'morele gedeelte' ervan. Daardoor komt zij ook in de knoop met het vierde gebod 'Gedenkt de sabbatdag', dat vervolgens op de zondag wordt toegepast, terwijl in de Bijbel de sabbat nooit naar de zondag wordt overgeheveld. Niettemin, als Paulus over het christenleven schrijft, verwijst hij meermalen naar de Tien Geboden! (Rom. 7:7; 13:9v.; EL 6:2v.) Hoe kan dat dan? Heel eenvoudig: ook volgens de Wet van Christus mogen wij niet liegen, stelen, enzovoort! De vraag is dus: hoe verhouden zich de Wet van Mozes en de Wet van Christus? Ze overlappen elkaar, maar ze zijn niet identiek! Het is

de ene, eeuwige Torah die zich in elke fase van de heilsgeschiedenis in een wat andere gedaante manifesteert, al naar gelang de betrekkingen die God in elke bedeling met de mensen onderhoudt. Daarom kan er geen sprake van zijn dat de Torah is afgeschaft. Dat had de Here Jezus trouwens Zelf al gezegd: 'Meent niet, dat ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen' (Matt. 5:17). Waar wij van bevrijd zijn, is niet de Torah als zodanig integendeel, in elke bedeling leeft de ware vrome volgens Gods geboden maar van het wetticisme, van de werkheiligheid.

Drie gestalten

De belangrijkste gestalten die de Torah in de loop van de heilsgeschiedenis heeft aangenomen, of nog zal aannemen, zijn de volgende:

1. De Mozaïsche Torah (de Wet van Mozes), die gold van Mozes tot op Christus.
2. De Messiaanse Torah (de Wet van Christus) die geldt voor de volgelingen van Christus. Hijzelf sprak dikwijls van zijn 'geboden'. (Joh. 14:15,21; 15:10; vgl. 2 Petr. 3:2; 1 Joh. 2:3v)
3. De Millenniale Torah, waarover we met name lezen in Ezechiël 43 46. Deze Torah, die zal gelden in het duizendjarig vrederijk, verschilt zowel van de Mozaïsche als van de Messiaanse Torah: zij bevat vele van de morele, civiele en ceremoniële wetten uit de Mozaïsche Torah, maar mét de verdieping en verrijking van de Messiaanse Torah erbij.

Elke gestalte van de Torah is zowel een morele als een ceremoniële, civiele en juridische Torah, dat wil zeggen: ze omvat geboden voor het individuele morele leven, geboden voor bepaalde ceremoniën (voor ons: doop, avondmaal, ziekenzalving e.d.), en geboden voor het onderling als christenen samenleven (bijv. gemeentetucht) en voor onze verhouding tot niet christenen, de maatschappij en de overheid.

Verdieping

ik laat de positie van de Messiasbelijdende joden hier buiten beschouwing, want daarover lopen de meningen behoorlijk uiteen, zelfs onder henzelf. Eén ding mag duidelijk zijn: Paulus en de andere apostelen hebben hun leven lang niet alleen de Messiaanse Torah, maar ook de Mozaïsche Torah onderhouden, zolang die niet met de Messiaanse Torah in conflict kwam. Zij bleven immer joden. De Messiaanse Torah staat niet tegenover de Mozaïsche Torah, maar is er juist de vergeestelijking, de verdieping en de verrijking van.

'Gij zult niet doden' betekent in de Wet van Christus: 'Gij zult uw broeder zo liefhebben dat gij bereid zijt zelfs uw leven voor hem te geven' (1 Joh. 3:16).

- 'Gij zult niet stelen' betekent in de Wet van Christus: 'Gij zult uw broeder zo liefhebben dat gij bereid zijt alwat gij bezit met hem te delen' (Ef. 4:28).

'Gij zult niet echtbreken' betekent in de Wet van Christus: 'Gij zult uw vrouw zo liefhebben dat gij bereid zijt zelfs uw leven voor haar te geven' (Ef. 5:25).

Geen tegenstelling

Het begrip 'wet' is alleen goed te begrijpen tegen de achtergrond van het belangrijke bijbelse begrip 'verbond'. Evangelische christenen hebben soms een nodeloze tegenstelling gecreëerd

tussen het oude en het Nieuwe Verbond, terwijl allereerst de overeenkomst ertussen erg belangrijk is. Het kernpunt hier is de gespannen verhouding tussen de verkiezende genade van God enerzijds en de eigen verantwoordelijkheid van de mens anderzijds. De Bijbel kan enerzijds zeggen dat de mens niet behouden wordt door wetswerken, maar alleen door Gods genade, en anderzijds dat de mens, gezien vanuit zijn verantwoordelijkheid, alleen behouden wordt als hij in Gods wet wandelt. In dat opzicht is er geen verschil tussen het Oude Verbond en het Nieuwe Verbond. Er is dan ook geen tegenstelling tussen deze twee verbonden, want het Nieuwe Verbond is niets anders dan de vernieuwing van het Oude Verbond. Zo is ook de Messiaanse Torah de vernieuwing van de Mozaïsche Torah. Het grootste verschil tussen het Oude en het Nieuwe Verbond is dat intussen Christus is gekomen, wiens persoon en werk de basis vormen voor de vervulling van de beloften die God al onder het Oude Verbond aan de mens had gedaan.

Christus, de Torah gever

Het is de moeite waard de Mozaïsche, de Messiaanse en de Millenniale Torah nader met elkaar te vergelijken op punten als: de plaats van de drie ambten (koning, priester, profeet), de kenmerkende berg, de Godsverschijning, het basisoffer (en de verlossing), enzovoort. En wat is de plaats van de liefde en de gerechtigheid in alle drie? En wat is de specifieke betekenis van Christus als de nieuwe 'Mozes', de nieuwe Torah gever? Hij is méér dan Mozes, want Hij is in zekere zin de ene, eeuwige Torah in eigen persoon!

Bijbel

De **Bijbel** is het [heilige boek](#) van de [christenen](#). Het woord 'Bijbel' stamt van het [Griekse](#) woord βιβλία *biblia* (boeken), dat een meervoud is van βιβλιον *biblion* (dat oorspronkelijk [papyrusje](#) betekent en later werd gebruikt als aanduiding van *een boek*).

De Bijbel bevat twee verschillende verzamelingen van teksten:

1. Het [Oude Testament](#), ook wel de [Hebreeuwse Bijbel](#) of [Tenach](#) genoemd. Deze werd geschreven over een periode van vele eeuwen, voor het grootste deel in het [Hebreeuws](#) met een paar passages in het [Aramees](#).
2. Het [Nieuwe Testament](#), geschreven gedurende de eerste (en volgens sommigen gedeeltelijk in de tweede) eeuw na Christus, in toen alledaags [Grieks](#) ([koinè-Grieks](#)).
3. Voor veel christenen hebben ook de deuterocanonieke boeken betekenis; zie [verderop](#).

Christelijke kijk op de Bijbel

De Bijbel is voor [orthodoxe christenen](#) in zijn letterlijke betekenis het onfeilbare [Woord van God](#). Die overtuiging wordt mede gebaseerd op een tekst uit de Bijbel zelf: *"Elke schrifttekst is door [God geïnspireerd](#) en kan gebruikt worden om onderricht te geven, om dwalingen en fouten te weerleggen, en om op te voeden tot een deugzaam leven."* ([2 Timoteüs](#) 3:16). Die overtuiging vormt voor hen zelfs mede het fundament van het christelijke geloof.

Door alle eeuwen heen hebben (andere) christenen in de Bijbel naast de letterlijke ook een zinnebeeldige en morele betekenis gevonden; deels vloeien deze benaderingswijzen in elkaar

over omdat sommige onderdelen van de Bijbel van zichzelf zinnebeeldig zijn (hierbij kan men denken aan de [gelijkenissen van Jezus](#)) of van morele aard (bijvoorbeeld de [Tien geboden](#)).

Sedert [de verlichting](#) beschouwen [vrijzinnige christenen](#) de teksten als mensenwerk, voortkomend uit de tijd waarin ze zijn ontstaan en dienovereenkomstig de taal en beelden uit die periode bevattend. Ook rechtzinnige christenen zijn wat dit laatste betreft meestal deze mening toegedaan. Om die reden maakt onderzoek naar de context waarin een tekst is geschreven doorgaans deel uit van de [exegese](#).

Voorts is het zo dat de grens tussen rechtzinnig en vrijzinnig niet altijd scherp valt te trekken. Hij is vloeiend, doordat er groepen christenen zijn met opvattingen die tussen beide groepen in vallen, en doordat er binnen zowel de rechtzinnigheid als de vrijzinnigheid allerlei gradaties bestaan. Zo zijn er rechtzinnige christenen die de [schepping](#) in Genesis niet letterlijk nemen, maar een of andere vorm van de [evolutietheorie](#) aanhangen, maar daarin wel Gods handelen menen te zien. Anderzijds zijn er vrijzinnige christenen die toch nog een enigszins goddelijke bemoeienis met de totstandkoming van de Bijbel veronderstellen.

Samenstelling van de Bijbel

De Bijbel is niet in één keer tot stand gekomen, maar is in de loop van duizenden jaren samengesteld. Het [Oude Testament](#) is in feite de [Hebreeuwse Joodse Tenach](#). Deze omvat 39 boeken. Daarnaast is rond 150 v.Chr. een [Griekse](#) vertaling van de Tenach, de zogenaamde [Septuagint](#), gepubliceerd, die veel meer boeken omvatte, en van sommige boeken een uitgebreidere versie van wat in de Hebreeuwse Tenach stond. De 39 boeken van de Tenach worden door alle christelijke [kerken](#) als canoniek geaccepteerd. De teksten die wel in de Septuagint, maar niet in de Tenach stonden, worden door de meeste [protestantse](#) kerken als [apocrief](#) beschouwd, terwijl de [Rooms-katholieke Kerk](#) 13 ervan als [deuterocanoniek](#) ('later aan de canon toegevoegd') in de Bijbel heeft opgenomen. In het artikel [Canon van de Bijbel](#) staat zowel voor het Oude als voor het Nieuwe Testament een overzicht van welke kerken welke boeken als canoniek beschouwen.

Ook het [Nieuwe Testament](#) is een verzameling boeken. Hiervan is door [Athanasius van Alexandrië](#) in 367 n.Chr. een lijst van 27 boeken opgesteld, die door vrijwel alle christelijke kerken als canoniek worden beschouwd. Zie [Canonvorming van het Nieuwe Testament](#) voor meer hierover.

Hoewel vaak wordt gezegd dat de Bijbel [door God geïnspireerd](#) is, vergt deze uitspraak wel enige nadere toelichting. De Bijbel is niet woordelijk door God „gedicteerd” of anderszins vastgelegd. Mensen schreven, in hun eigen bewoordingen en in hun eigen stijl, en soms zelfs in hun eigen dialect, wat ze van God hadden begrepen, en soms ook letterlijk gehoord, of in dromen hadden gezien. De mate waarin deze nuancering wordt geaccepteerd, verschilt echter van kerk tot kerk. In het algemeen zullen [reformatorische](#) en [bevindelijk-gereformeerde](#) kerken strakker aan een letterlijke openbaring vasthouden.

Verschillende [kerken](#) kennen daarom hun eigen versie van de Bijbel. Tegenover de visie dat de Bijbel door God geïnspireerd is, staat de visie dat de Bijbel een door mensen samengestelde

selectie is uit honderden geschriften. Over de vraag in hoeverre de diverse samenstellers door [Goddelijke inspiratie](#) of door persoonlijke opvattingen, en mogelijk zelfs eigenbelang, werden geleid, bestaan verschillende meningen.

[Feministische theologen](#) kijken kritisch naar de historische redactie van mannen in de keuze en vertaling van Bijbeldelen waarin vrouwen een rol spelen.

In de [New-age-beweging](#) staan vooral de [Gnostische Evangeliën](#) centraal met hun meer [mystieke](#) benadering van het geloof. Hoewel ook in verschillende kerken individuele kerkleden te vinden zijn die met new age sympathiseren, wordt deze beweging niet tot het christendom gerekend.

Invloed van de Bijbel

Vanwege de overheersende rol van het [christendom](#) in het [Europa](#) vanaf de late [Romeinse tijd](#) tot aan de [verlichting](#) is de Bijbel niet alleen voor het [godsdienstige](#) leven in Europa van groot belang geweest. Ook [taal](#), [wetgeving](#) alsmede [kunst](#), [filosofie](#) en het [maatschappelijke leven](#) in het algemeen in de [westerse beschaving](#) zijn door de Bijbel beïnvloed. Vanwege de overheersende positie van Europa in de [wereld](#) gedurende de tweede helft van het tweede [millennium](#) strekt deze invloed zich ten dele ook buiten de westerse wereld uit.

Met de verlichting, de [scheiding van kerk en staat](#) en de [wetenschappelijke revolutie](#) in Europa en de [Verenigde Staten](#), is de invloed van het christendom en daarmee van de Bijbel op het openbare leven afgenomen. De afgelopen eeuwen is er bij veel mensen twijfel aan de [goddelijke oorsprong](#) van de Bijbel ontstaan. Vanwege de [secularisering](#) in de westerse wereld heeft de Bijbel daar als [religieuze](#) en [ethische](#) leidraad bij velen aan belang ingeboet. In andere delen van de wereld (Oost-[Azië](#), [Latijns-Amerika](#) en [Afrika](#)) kan men vanwege grootschalige [bekeringen](#) een toenemende belangstelling voor de Bijbel waarnemen.

Sommige [wetenschappers](#), waaronder bepaalde [archeologen](#), beschouwen de Bijbel als [historisch](#) en [natuurwetenschappelijk](#) correct. Veel wetenschappers zien de Bijbel echter meer als een [cultureel](#), [literair](#) en religieus document. Voor meer hierover, zie de paragraaf [Kritisch onderzoek van de Bijbel](#).

Thematiek

De Bijbel van Christiaan III van Denemarken, de eerste Deense vertaling. Gedrukt in Kopenhagen, 1550.

In grote lijnen gaat de Bijbel over het handelen van [God](#) in de wereld, vanaf de [Schepping](#) van de wereld tot aan het [einde der tijden](#). In essentie betreft het de verstoorde relatie tussen God en mens ([zondeval](#)) en de weg naar herstel. In de Bijbel klinkt een boodschap van heil door. In het Oude Testament in eerste instantie voor het joodse volk. Later wordt echter de mensheid als geheel in dit heilsverschiep betrokken. Dit vindt zijn culminatie in het Nieuwe Testament waarbij iedereen (Romeinen 10:12 *"En er is geen onderscheid tussen Joden en andere volken, want ze hebben allen dezelfde Heer. Hij geeft zijn rijke gaven aan allen die hem aanroepen."*) die zijn of haar zonden belijdt en Jezus Christus - wiens optreden reeds in het Oude Testament (Jesaja) werd aangekondigd - als middelaar en bringer van een nieuw verbond tussen God en mensen aanneemt, vergeving ontvangt. Zij allen zullen het Koninkrijk van God beërven.

Hoewel de Bijbel bestaat uit een grote verzameling losse geschriften van diverse auteurs, wordt de Bijbel binnen sommige Christelijke stromingen als geheel beschouwd als de door God geopenbaarde waarheid, oftewel het "onfeilbare Woord van God" aangezien alle auteurs direct zijn geïnspireerd door God. De kerken in het christendom hanteren zonder uitzondering deze zienswijze. Los daarvan staat de vraag in welke mate de Bijbel letterlijk gelezen moet worden. Binnen de rooms-katholieke Kerk bestaat van oudsher naast de Bijbel ook de [Traditie](#), die het Woord van God duidt. Al in de oudheid werden Bijbelteksten daarom ook [allegorisch](#) geduid. Binnen het protestantisme werd daarentegen het [sola scriptura](#)-principe (wat betekent dat alleen de Bijbel gezag en autoriteit heeft) ontwikkeld, waardoor er geen legitieme interpreterende instantie voor de Bijbel meer kon bestaan, maar de legitimiteit in de Bijbel zelf werd gelegd. [Orthodoxe protestanten](#) neigen naar een letterlijke tekstgetrouwe lezing, terwijl [vrijzinnige protestanten](#) de Bijbel juist meer allegorisch interpreteren.

Boeken

De Bijbel bestaat uit een reeks aparte boeken en geschriften van verschillende lengte en stijl in verhalende vorm, in proza en poëzie, die over een periode van ongeveer duizend jaar geschreven zijn door een veertigtal verschillende auteurs. Sommige werken in de Bijbel, zoals Hooglied, Job en delen van Jesaja worden zelfs tot de wereldliteratuur gerekend.

 Koning [Jehu van Israël](#) buigt voor [Salmanasser III](#)

De Bijbel maakt gewag van namen, gebruiken, landen, naties en dieren, die deels tot in deze tijd nog bestaan. Archeologische vondsten duiden erop dat bepaalde in de Bijbel genoemde gebeurtenissen daadwerkelijk historische grond hebben (zie onder meer het [Sisak reliëf](#) ([II Kronieken](#) 12), de [Mernepta-stèle](#) (vermeldt de aanwezigheid van [Israëlieten in het oude Kanaän](#)

in 1230 v.C.), de [Moabietensteen](#) ([II Koningen](#) 3 en [Genesis](#) 19), de [Zwarte Obelisk van Salmanassar](#) ([II Koningen](#) 9-10)). Anderzijds zijn er geen archeologische bewijzen gevonden voor de aanwezigheid van de Israëlieten in [Egypte](#), of het bestaan van [Jezus](#), [Maria](#) of [Mozes](#) bijvoorbeeld.

In de christelijke traditie wordt de Bijbel opgedeeld in 2 delen: het [Oude Testament](#) en het [Nieuwe Testament](#). Het Nieuwe Testament telt 27 boeken. Het aantal boeken van het Oude Testament verschilt: de protestants-christelijke traditie kent 39 boeken, de rooms-katholieke traditie kent 49 boeken. Dat komt doordat in de rooms-katholieke traditie ook de [deuterocanonieke](#) boeken in de Bijbel worden opgenomen. Deuterocanoniek betekent 'in tweede instantie aan de canon toegevoegd': de boeken horen wel bij het Oude Testament, maar komen niet voor in de Hebreeuwse Bijbel. In de protestants-christelijke traditie worden deze boeken aangeduid als [apocriefen](#) (apocrief betekent 'verborgen' en werd al in de vroege kerk gebruikt voor boeken die niet gezaghebbend werden geacht). De apocriefe of deuterocanonieke boeken zijn tussen de derde en eerste eeuw v.C. ontstaan in het antieke jodendom. Het zijn deels Griekse vertalingen van Hebreeuwse of Aramese boeken, deels oorspronkelijk in het Grieks geschreven werken.

Het Oude Testament

 chi en rho in het [Boek van Kells](#), 800.

Het [Oude Testament](#) is het eerste gedeelte van de Bijbel. De boeken van het Oude Testament in een verschillende volgorde en zonder de [deuterocanonieke](#) en [apocriefe](#) boeken vormen het fundament van het [jodendom](#), waarin het [Tenach](#) wordt genoemd. De oorspronkelijke taal van het Oude Testament is [Hebreeuws](#), en fragmentarisch ook het [Aramees](#), vandaar dat het ook wel de '[Hebreeuwse Bijbel](#)' wordt genoemd. Ook de naam *Hebreeuwse Geschriften* wordt wel

gebruikt. Uit deze Hebreeuwse Bijbel ontwikkelde zich in het hellenistische jodendom de [Septuagint](#), die een grotere invloed had op het vroege christendom dan de Hebreeuwse Bijbel. Het is de traditie om het [Oude Testament](#) in vijf secties op te delen: de Wet, de Geschiedenis van het [volk Israël](#), Wijsheid en Poëzie, de Grote Profeten en de Kleine Profeten. De [katholieke Kerk](#) rekent een aantal apocriefe of deuterocanonieke boeken tevens tot de [canon](#) van het Oude Testament (deuterocanoniek betekent 'in tweede instantie aan de canon toegevoegd'). Het gaat daarbij om boeken die van oudsher in de Septuagint waren opgenomen.

Wet

De Wet (vertaling van het Hebreeuwse [Thora](#), zoals deze teksten in het jodendom heten) wordt ook wel [Pentateuch](#) of de vijf boeken van Mozes genoemd. De Pentateuch is gegroepeerd rondom de [Tien Geboden](#) in [Exodus](#) 20 en [Deuteronomium](#) 5, en bevat uitwerkingen van de tien leefregels. Deze leefregels zijn verbonden aan de verhalen over het begin van het Joodse volk en hun uittocht uit Egypte naar het "beloofde land". Omdat vroeger werd (en door sommigen nog steeds wordt) aangenomen dat [Mozes](#) de schrijver is van het grootste deel van de Thora, wordt de Thora ook wel de (vijf) boeken van Mozes genoemd. De boeken zijn: [Genesis](#), [Exodus](#), [Leviticus](#), [Numeri](#) en [Deuteronomium](#).

Geschiedenis

Geschiedenis omvat de boeken [Exodus](#), [Jozua](#), [Richteren](#), [Ruth](#), [I Samuël](#), [II Samuël](#), [I Koningen](#), [II Koningen](#), [I Kronieken](#), [II Kronieken](#), [Ezra](#), [Nehemia](#), [Esther](#). Deze bevatten de geschiedenis van het volk [Israël](#).

Poëzie en wijsheid

Omvat de boeken [Job](#), [Psalmen](#), [Spreuken](#), [Prediker](#) en [Hooglied](#). Deze bevatten gedichten, spreuken en andere handelingen, bijvoorbeeld, een liedverzameling in het boek [Psalmen](#) en wijsheidsliteratuur zoals het boek [Prediker](#).

Grote profeten

De [grote profeten](#) zijn de boeken [Jesaja](#), [Jeremia](#) en [Ezechiël](#). Deze boeken bevatten, net als de [kleine profeten](#), de verhalen van de joodse [profeten](#) en hun pogingen het volk (en de koning) op het rechte pad te houden in de naleving van de leefregels uit de Thora. Tussen de grote profeten staan de boeken [Klaagliederen](#) en [Daniël](#). Feitelijk hoort Klaagliederen bij de poëtische boeken (hier direct boven), maar het is in de christelijke Bijbel direct achter het boek van de profeet Jeremia geplaatst, die ook traditioneel gezien wordt als de schrijver van dit boek. Daniël is een boek dat voor bijna de helft uit geschiedenis bestaat, en voor de rest apokalyptische visioenen bevat. In het Jodendom wordt het tot de [geschriften](#) gerekend, terwijl het in de christelijke vertalingen naar de profeten is verhuisd. Overigens bevatten de [grote en de kleine profeten](#) behalve toekomstvisioenen ook veel poëzie.

Kleine profeten

De [kleine profeten](#) hebben deze naam te danken aan de lengte van hun tekst, niet aan het belang van hun boodschap; [Hosea](#), [Joël](#), [Amos \(boek\)](#), [Obadja](#), [Jona](#), [Micha](#), [Nahum](#), [Habakuk](#), [Zefanja](#), [Haggai](#), [Zacharia](#) en [Maleachi](#).

Deuterocanonieke boeken

De concilies van [Florence \(1441\)](#) en [Trente \(1546\)](#) bevestigden de plaats van de zogenaamde [deuterocanonieke boeken](#) in de [canon van de Bijbel](#), die zij immers al in de [Septuagint](#) hadden, en ook in de [Vulgaat](#) behielden. Het zijn de [toevoegingen op Esther](#), [Judith](#), [Tobit](#), [I Makkabeeën](#), [II Makkabeeën](#), de [wijsheid van Salomo](#), de [wijsheid van Jezus Sirach](#), [Baruch](#) (met de [Brief van Jeremia](#)) en de [toevoegingen bij Daniël](#). Deze worden onder invloed van [Maarten Luther](#) door de [protestanten](#) als [apocrief](#) beschouwd.

Apocriefen van het Oude Testament

Door zowel katholieken, oosters-orthodoxen als protestanten worden [III Ezra](#) en [IV Ezra](#), [III Makkabeeën](#) en [IV Makkabeeën](#), [Psalm 151](#), [Psalmen van Salomo](#) en [Oden](#) als [apocrief](#) beschouwd.

Het Nieuwe Testament

Naast het Oude Testament bevat de Bijbel van de christenen ook het [Nieuwe Testament](#). Het Nieuwe Testament is in het [Koinè-Grieks](#) geschreven. Het wordt ook de Griekse geschriften genoemd, waarbij we aantekenen dat (een deel van?) het [Evangelie volgens Matteüs](#) mogelijk oorspronkelijk in het Hebreeuws of Aramees is opgetekend en pas later in het Grieks is vertaald.

Evangelien

Vier [Evangelien](#), waarin de geboorte, het doen en laten, de vrijwillige dood, de opstanding van [Jezus Christus](#) en de verlossing door dit offer zijn beschreven: [Evangelie volgens Matteüs](#), [Evangelie volgens Marcus](#), [Evangelie volgens Lucas](#) en [Evangelie volgens Johannes](#). De eerste drie evangelien vertonen veel overeenkomsten en worden daarom ook wel de Synoptische Evangelien genoemd (synopsis betekent samen bekeken; als je ze naast elkaar legt vallen de overeenkomsten in thema, indeling of woordgebruik op). Het vierde evangelie, dat van Johannes, heeft een heel eigen karakter, vermoedelijk omdat het pas tientallen jaren later geschreven is.

Geschiedenis van de eerste christenen

De [Handelingen van de Apostelen](#) vertelt hoe het Evangelie in Jeruzalem en omstreken ontvangen werd, hoe de eerste christenen er toe kwamen om het ook aan niet-Joden te verkondigen en tenslotte over [Paulus](#) die door zijn reizen en zijn gevangenschap het Evangelie brengt in Cyprus, Turkije, Griekenland en uiteindelijk aan het keizerlijke hof.

De brieven van de Apostelen

Hierin opgenomen de brieven van Paulus: aan de [Romeinen](#), de [eerste](#) en de [tweede aan de Korintiërs](#), de brieven aan de [Galaten](#), de [Efeziërs](#), de [Filippenzen](#), de [Kolossenzen](#), de [eerste](#) en de [tweede aan de Tessalonicenzen](#), de [eerste](#) en de [tweede aan Timoteüs](#), de brief aan [Titus](#), en die aan [Filemon](#). Van de overige apostelen: de brief aan de [Hebreeën](#) (auteur niet bekend), de brief van [Jakobus](#), de [eerste](#) en de [tweede brief van Petrus](#), de [eerste](#), de [tweede](#) en de [derde brief van Johannes](#) en brief van [Judas](#).

Openbaring

[Openbaring](#). De openbaring van Johannes is eigenlijk de ‘Openbaring van Jezus Christus aan Johannes’. Hij beschrijft alleen de openbaringen die hij, volgens de aanhef, door bemiddeling van een engel kreeg.

Apocriefen van het Nieuwe Testament

Enkele boeken die als [apocriefe](#) boeken van het Nieuwe Testament worden beschouwd, zijn niet in het Nieuwe Testament opgenomen. Hun gezag wordt door de kerken niet erkend. Hun bestaan was altijd bekend (zoals het [Epistel van Barnabas](#)), is bekend door tekstvondsten zoals die bij [Nag Hammadigeschriften](#), of ze zijn gereconstrueerd uit verwijzingen die vroege [kerkvaders](#) geven. Deze apocriefen zijn: [Handelingen van Petrus](#), [Handelingen van Paulus](#), [Handelingen van Johannes](#), [Handelingen van Thomas](#), [Handelingen van Andreas](#), [Evangelië van Thomas](#), [Evangelië van de Hebreeën](#), [Evangelië van de Ebionieten](#), [Evangelië van de Nazareners](#), [Evangelië van de Egyptenaren](#), [Evangelië van de Naäsenen](#), [Evangelië van Petrus](#), [Openbaring van Petrus](#), [Verkondiging van Petrus](#), [Evangelië van Maria Magdalena](#), [Epistel van Barnabas](#) en het [Evangelië naar Judas](#).

De volgorde waarin ze oorspronkelijk zijn opgetekend:

- Het Evangelie van de geboorte van Maria
- Het protoevangelium van Jakobus
- Het evangelie van Thomas
- Het evangelie van Nikodemus
- De brief van Paulus de Apostel aan de Laodicezen
- De handelingen van Paulus en Thekla
- De eerste brief van Clement aan de Korintiërs
- De brief van Barnabas
- De brief van Ignatius aan de Efeziërs
- De brief van Ignatius aan de christenen van Magnesia
- De brief van Ignatius aan de christenen van Thrallus
- De brief van Ignatius aan de Romeinen
- De brief van Ignatius aan de christenen
- Het eerste boek van Hermas
- Het tweede boek van Hermas
- Het derde boek van Hermas
- De brieven van Herodes en Pilatus
- Het evangelie van Petrus
- De handelingen van Andreas
- Het evangelie van Andreas
- Het evangelie van Barnabas
- De geschriften van Bartolomeüs de Apostel
- Het evangelie van Bartolomeüs
- Het evangelie van de Egyptenaren
- Het evangelie naar Judas Iskariot
- Het evangelie van Filippus
- Het evangelie van Thaddeüs
- Het evangelie van Thomas

- van Philadelphia
- De brief van Ignatius aan de christenen van Smyrna
- De brief van Ignatius aan Polycarpus
- De brief van Polycarpus aan de Filippenzen

Bijbelvertalingen

Bijbel uit 1921 in de Statenvertaling

Het Oude Testament is oorspronkelijk geschreven in het [Hebreeuws](#) en een gedeelte in het Aramees (Daniël 2:4b-7:28, Ezra 4:8-6:18 en 7:11-26 en een paar woorden in Genesis 31:47 en Jeremia 10:11), het Nieuwe Testament in het [Grieks](#), misschien met uitzondering van Mattheüs. Een belangrijke [vertaling](#) van het Oude Testament naar het Grieks was de [Septuaginta](#) vervaardigd in de [3e eeuw v.Chr.](#) in de [bibliotheek van Alexandrië](#). Kerkvader [Hiëronymus van Stridon](#) vertaalde de teksten rond [400 n. Chr.](#) in het [Latijn](#); deze [Vulgata](#) was gedurende de [Middeleeuwen](#) toonaangevend. De Bijbel kon daardoor enkel door geestelijken worden gelezen die een studie Latijn hadden gevolgd. De rest van de (katholieke) bevolking, die geen Latijn kon lezen, was hierdoor afhankelijk van hetgeen de geestelijken vertelden. Tot ver in de 19e eeuw was het voor katholieken niet gebruikelijk de Bijbel te lezen.^[1] In de late Middeleeuwen verschenen diverse vertalingen in het [Middelnederlands](#) (bijv. de Deux-Aes Bijbel), een voorloper van het [Nederlands](#); dit waren echter allemaal vertalingen van vertalingen, en vaak slechts van een enkel deel. Zo kwamen in de [late middeleeuwen](#) ook de zogenaamde [historiebijbels](#) tot stand. De eerste [Middelnederlandse](#) historiebijbel was de [Hernse Bijbel](#), grotendeels gebaseerd op de Vulgaat. De eerste Nederlandstalige Bijbel die wel rechtstreeks uit de Hebreeuwse en Griekse [grondteksten](#) werd vertaald, verscheen in [1637](#). Tot deze vertaling was opdracht gegeven door de [Staten-Generaal](#); vandaar de gangbare benaming [Statenvertaling](#). In hedendaagse taal zijn geschreven de NBG-Bijbelvertaling (1951), de rooms-katholieke [Willibrordvertaling](#) (1975, herzien in 1995), de Groot Nieuws Bijbel (1983, herziene uitgave 1996). Op 27 oktober 2004 is de [Nieuwe Bijbelvertaling](#) (NBV) uitgekomen. Dit is een hedendaagse vertaling uit de grondtekst. Op 4 december 2010 verscheen de [Herziene Statenvertaling](#), een volledige „hertaling” van de [Statenvertaling](#) in meer hedendaags Nederlands.^[2] Binnen het christendom (vooral het orthodox-protestantisme) werken sommige gemeentes uitsluitend met de Statenvertaling van 1637 (o.a. [Gereformeerde Gemeenten](#)); vele

andere gemeentes werken met de nieuwste Bijbelvertaling. De belangrijkste Nederlandse en andere Bijbelvertalingen zijn ook [op internet](#) te vinden.

In 1988 verscheen, als uitgave van de *International Bible Society*, Het Boek. In 1994 kwam deze uitgave in een paralleleditie met de Statenvertaling op de markt. De auteurs van Het Boek merken op dat het hier gaat om 'een eigentijdse verwoording van de Bijbel volgens het principe van de Living Bible'. Het Boek kiest als uitgangspunt dat het een betrouwbaar verslag wil zijn 'van wat God tot de mensen wil zeggen'. Het Boek geeft de inhoud van de Bijbel weer, compleet met tabellen, een overzicht van de belangrijkste inhoud en een toelichting op belangrijke begrippen zoals: leven, ontmoediging, ongeduld, onzekerheid, belediging, lijden en dood, huwelijk, relaties, liefde, gebed, Jezus Christus kennen, enzovoort. Ook zijn voetnoten en toelichtingen op de verschillende Bijbelboeken opgenomen.

Kritisch onderzoek van de Bijbel

De Bijbel is sinds zijn ontstaan een bron van gezag geweest. Vanaf de [zeventiende eeuw](#) is de inhoud van de Bijbel, waarop dit gezag is gebaseerd, echter in toenemende mate onderwerp van wetenschappelijke kritiek geworden. Het woord 'kritiek' komt van het Griekse *krinein* en betekent een niet-vooringenomen onderzoek. Men begon vraagtekens te plaatsen bij de opvatting dat de Bijbel het resultaat is van [goddelijke openbaring](#).

Er zijn drie vormen van kritiek te onderkennen:

- Lagere schriftkritiek of [tekstkritiek](#) bestudeert de oude [Bijbelse handschriften](#) en tracht de oorspronkelijke tekst zo goed mogelijk te reconstrueren. Van de meeste boeken zijn geen originele handschriften van de auteur meer over. In de loop der eeuwen zijn ze steeds overgeschreven. De tekstkritiek onderzoekt al deze handschriften en tracht de meest waarschijnlijke oorspronkelijke tekst op het spoor te komen. Dit onderzoek heeft ertoe geleid dat er een nauwkeurige beschrijving van de oorspronkelijke tekst tot stand is gekomen.
- Hogere [schriftkritiek](#) bestudeert de eenheid, bronnen, auteurschap en ouderdom van de Bijbelboeken.
- [Historische Bijbelkritiek](#) onderzoekt de herkomst van de Bijbel als historisch geschrift en de bronnen die daarbij zijn gebruikt. Hier gaat het dus vooral om de inhoud van de Bijbel.

Er rees scepsis betreffende de [bovennatuurlijke](#) verschijnselen die in de Bijbel worden beschreven en men verweet de Bijbel gebrek aan eenduidigheid en het voorkomen van [tegenstrijdigheden](#).

Ook Jezus Christus is onderwerp geworden van [historisch-kritisch](#) onderzoek, waarbij gebruik wordt gemaakt van een [rationeel-naturalistische](#) invalshoek.

Mede als gevolg hiervan wordt de Bijbel in een [verseculariserende](#) wereld door velen niet meer - of in verminderde mate - als relevante leidraad beschouwd in [ethische](#) kwesties.

Exegese

Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie

Ga naar: [navigatie](#), [zoeken](#)

Exegese betekent tekstverklaring, in het bijzonder van Bijbelse tekst.^[1]

Exegese en hermeneutiek

Over het algemeen verstaat men onder *exegese* dat men probeert te ontdekken wat de oorspronkelijke schrijver bedoeld heeft met de tekst, en wat de eerste lezers er uit begrepen zullen hebben. Onder [hermeneutiek](#) verstaat men in dit verband het zoeken naar een toepassing in het hier en nu. In de praktijk zijn beide afhankelijk van de visie die men op de Bijbel heeft.

Jodendom

In tegenstelling tot de meeste christenen, lezen Joden de Bijbel in de grondtaal, het Hebreeuws. Vaak lezen ze belangrijke commentaren, zoals dat van [Rasjje](#), mee, zodat de traditie levend blijft. Volgens het Jodendom heeft God aan Mozes ook een ‘mondeline Thora’ of ‘mondeline leer’, gegeven. Deze [Misjna](#) vormt samen met de commentaren erop de [Talmoed](#). De Talmoed onderwijst onder andere hoe men als Jood kan leven in een wereld zonder tempel. Tussen de verschillende stromingen van het Jodendom (zoals orthodox, conservatief, liberaal) bestaan ook verschillen in uitleg. Sommige ultra-orthodoxe stromingen hechten zelfs waarde aan de getalswaarde van de woorden (Hebreeuwse letters worden ook als cijfer gebruikt). Ook de [Septuagint](#), de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel, met nog extra apocriefe boeken, is van Joodse oorsprong. Omdat christenen met de Septuagint meenden hun gelijk te kunnen halen, heeft het Jodendom de Septuagint aan de christenen gelaten en zich toegelegd op de Hebreeuwse Bijbel in het Hebreeuws (zie ook [Septuagint, paragraaf Oorsprong en betrouwbaarheid volgens Joodse bronnen](#)).

Christendom

Rooms Katholiek

Het Rooms-katholicisme legt de nadruk op het Nieuwe Testament, meer in het bijzonder op de [Evangelieën](#), hetgeen onder meer blijkt uit de *liturgia verbi* (dienst van het woord) tijdens de [Heilige Mis](#). De eerste lezing (*lectio prima*) komt doorgaans uit het [Oude Testament](#), gevolgd door een [graduale](#) of tussenzang. De tweede lezing wordt genomen uit de [Handelingen van de Apostelen](#), of de [apostolische brieven](#). Het hierop volgende *Alleluia* luidt de Evangelielezing (*Evangelium*). Vaak wordt het Evangelieboek in plechtige processie naar de [lessenaar](#) gedragen. Vaak wordt het Boek voor de lezing ook nog bewierookt. De eerste twee lezingen worden verzorgd door een [lector](#), terwijl het Evangelie wordt gelezen door een [diaken](#), of door de [priester](#) als er geen diaken aanwezig is.

- Naast de Bijbel wordt ook de traditie gezag toegekend: indien kerkvergaderingen of kerkvaders zich specifiek ergens over uitlaten en daarin een katholieke traditie vertegenwoordigen, heeft de uitspraak leergezag.

Eeuwen lang kende de Katholieke Kerk aan de traditie en het kerkelijk leergezag een grotere waarde toe dan aan de Heilige Schrift zelf. Dit is wel in verband gebracht met de [contrareformatie](#), waarin de traditie werd geplaatst tegenover het *Sola scriptura* van het protestantisme. Pas aan het einde van negentiende eeuw lijkt de Schrift in de Katholieke Kerk meer serieuze aandacht te krijgen. Onder [paus Leo XIII](#) met de oprichting van de [Pauselijke Bijbelcommissie](#), onder [paus Pius X](#) gevolgd door de oprichting van het [Pauselijk Bijbelinstituut](#). Beide instellingen hadden evenwel vooral een apologetisch karakter, waar men vooral zocht de katholieke (en dus authentiek geachte) interpretatie van de Bijbel te beschermen tegen inzichten van de moderne Bijbelwetenschap. Voorop stond daar dat de Bijbel bestudeerd moest worden als *Spiritu Sancto inspirante* (geïnspireerd door de Heilige Geest).

- Eeuwenlang gold de [Vulgaat](#) als enig juiste vertaling van de Heilige Schrift. Het [Hebreeuws](#) en het [Grieks](#) werden gezien als hulpwetenschappen om de Vulgaat beter te kunnen interpreteren. Nog in de jaren '30 van de twintigste eeuw werd het een aantal Nederlandse Biblisten, waaronder de latere kardinaal [Alfrink](#), door Romeinse instanties verboden om een Pericopenboek (met teksten uit het Nieuwe Testament) op iets anders te baseren dan op de Vulgaat. Hun boek *Epistels en Evangelien volgens het Romeinsch Missaal* verscheen in 1938 en was inderdaad niet gebaseerd op de oorspronkelijke teksten.^[2]

Al voor het christendom ontstond, legden Joden in Alexandrië de Bijbel [allegorisch](#) uit. De vroege christenen namen deze Bijbeluitleg gedeeltelijk over. Een allegorische Bijbeluitleg vinden we hier en daar in het [Nieuwe Testament](#), bijvoorbeeld in [1 Korintiërs](#) 10:4,^[3] waar [Paulus](#) stelt dat de rots die het volk Israel water gaf in de woestijn, Christus was. Ook de kerkvaders, zoals [Origenes](#) legden met name het [Oude Testament](#) allegorisch uit. De Katholieke kerk aanvaardt naast de letterlijke en de morele uitleg ook deze allegorische. Door de Katholieke traditie gezaghebbend te verklaren voorkomt men een al te subjectief omgaan met de Bijbel.

Protestantisme

Het protestantisme is ontstaan in een tijd waarin men weer meer belangstelling kreeg voor de teksten in de grondtaal. Daarom vertaalde men het [Nieuwe Testament](#) vanuit het Grieks en het [Oude Testament](#) uit het Hebreeuws. Als vanzelf kwamen daardoor de vragen rond de canon weer op tafel te liggen. Na enig aarzelen werd de canon van het [Nieuwe Testament](#) bevestigd, het [Oude Testament](#) werd teruggesnoeid tot de boeken van de [Hebreeuwse Bijbel](#). Aanvankelijk werden de *apocrief* genoemde, weggelaten boeken nog wel afgedrukt in protestantse Bijbels, maar geleidelijk raakten ze in onbruik. De protestantse traditie belijdt het *sola scriptura*; niet de traditie maar alleen de Schrift. De schrift bevat alles wat een mens nodig heeft om behouden te worden. Hiermee is verbonden de leer van de *helderheid van de schrift*: de Heilige Geest verlicht het hart van de lezer, zodat hij zal verstaan, wat nodig is voor hem. (Conservatieve) Protestantse Bijbeluitleg^[4] neemt de tekst zoals bedoeld door de eerste schrijver en zoals verstaan door de eerste lezers, dat wil meestal zeggen letterlijk, niet allegorisch. Allegorie wordt alleen

geaccepteerd, wanneer de allegorische uitleg met zoveel woorden in de Bijbel zelf terug te vinden is. Protestantse uitleg houdt wel rekening met het genre; een gelijkenis moet niet als letterlijke geschiedenis genomen worden; een Psalm wordt anders gelezen dan een wet. Daarnaast wordt de tekst in context genomen, dat wil zeggen dat men hem begrijpt vanuit wat er aan voorafgaat en wat er op volgt, dat hij vergeleken wordt met "parallele gedeelten", bijvoorbeeld een Evangelietekst wordt vergeleken met de erop gelijkende tekst uit de andere evangeliën; tenslotte met de gehele Bijbel. Het Oude Testament wordt gelezen in het licht van het nieuwe.

- In orthodox protestantse kerken wordt veelal vereist dat ambtsdragers een verklaring ondertekenen waarin ze zeggen dat de [Drie Formulieren van Enigheid](#) (de „belijdenisgeschriften”) overeenstemmen met de Bijbel, waardoor [Sola scriptura](#) in de praktijk vaak is *schrift en belijdenis*.

Vrijzinnigheid en rechtzinnigheid

Rechtzinnige christenen geloven dat de Bijbel het geïnspireerde Woord van God is. In de 18e eeuw kwam onder invloed van de [Verlichting](#) de [schriftkritiek](#) en de [historische Bijbelkritiek](#) op. Er werden kritische vragen gesteld over de echtheid van de Bijbelboeken en de daarin beschreven wonderen. Hieruit kwam de visie voort dat Christus louter als voorbeeld moest worden gezien; dit werd de *ethische richting* genoemd. Rechtzinnige christenen houden vast aan de goddelijke oorsprong van de Bijbel, maar de meesten zijn het er wel over eens dat de persoonlijkheid van de schrijvers en de cultuur waarin ze leefden wel invloed hebben op de tekst. De Deense filosoof [Søren Kierkegaard](#) uit kritiek op dié leeswijze van de Bijbel waarin commentaar en exegese een allesoverheersende plaats innemen: dat leidt de aandacht slechts af van de persoonlijke toe-eigening van de inhoud van een tekst. Dit intellectualisme is er volgens Kierkegaard de oorzaak van ‘dat niemand de Bijbel nog op een menselijke wijze leest’.^[5] De neo-orthodoxie stelt dat het van minder belang is of de tekst historisch juist is, dan dat ze voor de lezer persoonlijk Gods Woord wordt. De Zwitserse theoloog [Karl Barth](#) sloeg deze nieuwe wegen in met zijn *Römerbrief*.

Mogelijke werkwijze

- Lees de tekst hardop, zodat je een idee krijgt hoe deze klinkt.
- Maak een zo letterlijk mogelijke werkvertaling.
- Probeer de oorspronkelijke Bijbeltekst zo dicht mogelijk te [benaderen](#).
- Woordstudie met behulp van een [concordantie](#) of een computerprogramma.
- Uitzoeken wat bepaalde zaken in de tijd van de Bijbel betekenden.
- Bekijk hoe de tekst in elkaar zit. Binnen de historisch-kritische methode valt exegese bijna samen met correcte bronnensplitsing. Het kan ook zin hebben, de bronnensplitsing te laten voor wat die is, en te kijken naar welke woorden in welk 'ritme' telkens terugkeren.
- Heb aandacht voor het genre, bijvoorbeeld poëzie of proza, parabel of brief.
- Heb aandacht voor theologische ideeën van de schrijver.

Tien geboden

Dit uit 1768 stammende [perkament](#) van [Jekuthiel Sofer](#) bevat de Tien Geboden, ter versiering van de [Portugees-Israëlietische Synagoge](#) te [Amsterdam](#).^[1]

De tien geboden in de kerk van Silvolde

De **Tien geboden** ([Hebreeuws](#): עשרת הדברות (asèrèt hadiwrot) lett.: *Tien uitspraken*) bevatten de tien leefregels die volgens twee grote religieuze stromingen ([jodendom](#) en [christendom](#)) door [God](#) aan de mensen gegeven zouden zijn.

Andere benamingen zijn: *Tien woorden* (Hebreeuws: מִירְבֵּה תְּרַשֶׁע (asèrèt hadewariem), „Tien woorden”; [Grieks](#): "deka logous", „Tien woorden”), *De stenen tafelen*, *De tafelen der Wet*, *Wet des He(e)ren*, *decalogus* of *dekaloog* (van het Griekse *dekalogos*, van *hoi deka logoi* = „de tien woorden”).^[2]

Ten bewijze van de tien leefregels worden de teksten uit hun heilige boeken ([Thora](#), [Bijbel](#)) gebruikt. Deze leefregels hebben een zeer sterke invloed gehad op de samenleving. Dit kan worden afgeleid uit het feit dat veel van de hedendaagse wetgeving nog steeds wortels heeft die teruggaan tot deze tien geboden. Oudere varianten van zulk een lijst van geboden en verboden waren onder meer reeds bekend in het [Oude Egypte](#). In de [Koran](#) komen deze Tien geboden niet voor.

Volgens [Exodus](#) 20:1 ontving [Mozes](#) van God, op de berg [Horeb](#) in de [Sinai](#)-woestijn, op twee stenen tabletten ("tafelen") de **Tien Geboden**. In Exodus 34 staat dat God Mozes opdroeg een tweede versie van deze stenen tafelen te maken, omdat hij de eerste had stuk gegooid, toen hij terugkwam van de berg en zag dat het volk een gouden kalf had gemaakt en aanbad. Na voorlezing aan het verzamelde volk werden de stenen tafelen in de [Ark van het Verbond](#) bewaard.

De Tien Geboden worden in de Bijbel twee keer vermeld: in Exodus 20:2-17 en in [Deuteronomium](#) 5:6-21. De versies zijn vrijwel gelijk, de laatste is uitvoeriger beschreven. Opmerkelijk is dat sprake is van een tweede versie van de stenen tafelen, omdat Mozes de eerste stenen tafelen had stukgegooid.

Over de eerste twee tafelen wordt gezegd dat ze niet alleen door God waren gemaakt, maar dat ze ook waren „beschreven door Gods vinger”, waarmee kennelijk Gods geest wordt bedoeld^[3] (Ex. 31:18; Deut. 4:13; 5:22; 9:10). Hoewel de volgende twee tafelen door Mozes werden uitgehouwen, werden ze eveneens door God beschreven. Toen in Exodus 34:27 tot [Mozes](#) werd gezegd: „Schrijf u deze woorden op”, had dit dan ook geen betrekking op de Tien Woorden, maar net als bij een eerdere gelegenheid (Ex 24:3, 4) moest hij enkele van de andere details in verband met de verbondsregelingen opschrijven. Het voornaamwoord „hij” in Exodus 34:28b heeft derhalve betrekking op God wanneer daar wordt gezegd: „Toen schreef hij (God), niet Mozes) op de tafelen de woorden van het verbond, de Tien Woorden.” Dit blijkt uit vers 1. Wanneer Mozes de [Israëlieten](#) later aan deze gebeurtenissen herinnert, vermeldt hij uitdrukkelijk dat God de tafelen voor de tweede maal schreef. — Deut. 10:1-4.

De Tien Geboden

 Mozes smijt de twee tafelen stuk

Toen sprak God deze woorden: ‘Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd.

1. Vereer naast Mij geen andere goden.
2. Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel hier boven is of van iets beneden op de aarde of in het water onder de aarde. Kniel voor zulke beelden niet neer, vereer ze niet, want Ik, de HEER, uw God, duld geen andere goden naast Mij. Voor de schuld van de ouders laat Ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze Mij haten; maar als ze Mij liefhebben en doen wat Ik gebied, bewijs Ik hun Mijn liefde tot in het duizendste geslacht.
3. Misbruik de naam van de HEER, uw God, niet, want wie Zijn naam misbruikt laat Hij niet vrijuit gaan.
4. Houd de sabbat in ere, het is een heilige dag. Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is een rustdag, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen. Want in zes dagen heeft de HEER de hemel en de aarde gemaakt, en de zee met alles wat er in leeft, en op de zevende dag rustte Hij. Daarom heeft de HEER de sabbat gezegend en heilig verklaard.
5. Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan wordt u gezegend met een lang leven in het land dat de HEER, uw God, u geven zal.
6. Pleeg geen moord.
7. Pleeg geen overspel.
8. Steel niet.
9. Leg over een ander geen valse getuigenis af.

10. Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, of wat hem ook maar toebehoort.'

Bovenstaande tekst is ontleend aan de [Nieuwe Bijbelvertaling](#), © Nederlands Bijbelgenootschap 2004/2007.

Nummering

In [Exodus](#) 34:28 en [Deuteronomium](#) 4:13 en 10:4 worden deze regels (afhankelijk van de vertaling) de *Tien Woorden*, *tien geboden* of *tien grondregels* genoemd, maar de oorspronkelijke tekst bevat geen aanwijzing waar het ene gebod eindigt en het andere begint. Verschillende groepen hebben de geboden op verschillende manieren ingedeeld. Bijvoorbeeld, [protestanten](#) vatten de regels "geen andere goden" en "geen gesneden beelden" op als twee aparte geboden. De aparte vermelding van het verbod op afgodsbeelden, vindt men ook bij de [Oosters-orthodoxe Kerken](#) en de [Oosters-katholieken](#). [Katholieken](#) rekenen de twee eerste zinnen tot één verbod, namelijk dat op afgoderij. Katholieken interpreteren het verbod om te begeren als twee afzonderlijke geboden (te weten, één ten aanzien van vleeselijke begeerte en één ten aanzien van materiële hebzucht). De protestanten en joden beschouwen dit als onderdelen van één gebod.

De joodse indeling

In de [joodse traditie](#) wordt niet gesproken van geboden, maar van woorden: de [Hebreeuwse](#) aanduiding '*aseret ha-dibrot* betekent "de tien woorden".

Men hanteert de volgende indeling:

1. Ik ben de eeuwige uw God die u uit het land [Egypte](#), uit het diensthuis, geleid heb.
2. Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.
3. Gij zult de naam van de Eeuwige, uw God, niet ijdel gebruiken.
4. Gedenk de [Sjabbat](#), dat gij die heiligt.
5. Eer uw vader en uw moeder.
6. Gij zult niet moorden.
7. Gij zult niet echtbreken.
8. Gij zult niet stelen.
9. Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.
10. Gij zult niets begeren dat van uw naaste is.

Men verdeelt de woorden soms als 1 + 3 + 3 + 3: één afgezonderd (heilig) woord, drie met betrekking tot de relatie tussen mens en God, drie met betrekking tot de verhouding tot de naaste en drie met betrekking tot het innerlijk van de mens.

Andere versies

Monument op de grond van Texas State Capitol

Er zijn nog andere versies in omloop waar het verbod om het maken van afbeeldingen uit verdwenen is. In plaats daarvan wordt twee keer tot kuisheid geboden. Merk op dat in de [rooms-katholieke Kerk](#) wel veelvuldig afbeeldingen (van dieren, [heiligen](#), [Christus](#) en [God](#)) worden gebruikt. Protestantse critici van de katholieke Kerk zien het "weglaten" als bewijs ervoor dat katholieken wél afgodsbeelden zouden maken en dienen. Overigens staat ook in de katholieke Bijbel het uitdrukkelijke verbod op het maken van afgodsbeelden voor een eredienst. Katholieke beelden worden echter niet als goddelijke aanwezigheid gezien of als goden, maar beschouwd als toegewijde, dierbare afbeeldingen van een geestelijke realiteit die niet direct met de materie van het beeld in relatie staat. De Tempel van Jeruzalem bevatte ook afbeeldingen van dieren, stierenbeelden, de engelen-cherubijnbeelden op de Ark van het Verbonds (zie boek Koningen), en eveneens afbeeldingen van palmbomen en engelen. Joden zelf hebben nooit religieuze afbeeldingen verboden op de calvinistische wijze. In het boek [Numeri](#) moet Mozes in opdracht van God een koperen slangenbeeld maken en wordt dit later religieus gebruikt. Dit wordt later echter wel afgekeurd en de slang wordt ook vernietigd in 2 Koningen 18:4.

1. Gij zult geen afgoden vereren, maar Mij alleen aanbidden en boven alles beminnen.
2. Gij zult de naam van de Heer, uw God, niet zonder eerbied gebruiken.
3. Wees gedachtig dat gij de dag des Heren heiligt.
4. Eer uw vader en uw moeder.
5. Gij zult niet doden.
6. Gij zult geen [onkuisheid](#) doen.
7. Gij zult niet stelen.
8. Gij zult tegen uw naaste niet vals getuigen.
9. Gij zult geen [onkuisheid](#) begeren.
10. Gij zult niet onrechtvaardig begeren wat uw naaste toebehoort.

In de *Nieuwe-Wereldvertaling*,^[4] uitgegeven door Jehovah's Getuigen en gebaseerd op *De joodse oudheden*, III, v, 5 van [Flavius Josephus](#), leidt God deze geboden in met: „Ik ben [Jehovah](#), uw God, die u uit het land Egypte heb geleid, uit het slavenhuis”.

- De eerste vier geboden leggen de nadruk op onze verantwoordelijkheden jegens God
  - Het vijfde gebod gebiedt de gehoorzaamheid van kinderen aan hun ouders en vormt nog steeds de hoeksteen van gezinseenheid en brengt Gods zegen met zich.
  - Liefde voor onze naaste worden betoond in de laatste 5 geboden.
1. Gij moogt geen andere goden tegen mijn persoon in hebben. Gij moogt u geen gesneden beeld maken, noch enige gedaante gelijkend op iets wat in de hemel boven of wat op de aarde beneden of wat in de wateren onder de aarde is. Gij moogt u voor die niet buigen, noch u ertoe laten bewegen ze te dienen,
  2. want ik, Jehovah, uw God, ben een God die exclusieve toewijding eist, die straf voor de dwaling van vaders brengt over zonen, over het derde geslacht en over het vierde geslacht, wanneer het hen betreft die mij haten, maar die liefderijke goedheid betracht jegens het duizendste geslacht wanneer het hen betreft die mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.
  3. Gij moogt de naam van Jehovah, uw God, niet op onwaardige wijze opnemen, want Jehovah zal niet ongestraft laten wie zijn naam op onwaardige wijze opneemt.
  4. Ter gedenking van de sabbatdag, om die heilig te houden, dient gij zes dagen dienst te verrichten en moet gij [daarop] al uw werk doen. Maar de zevende dag is een sabbat voor Jehovah, uw God. Gij moogt generlei werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, [noch] uw slaaf, noch uw slavine, noch uw huisdier, noch uw inwonende vreemdeling die binnen uw poorten is. Want in zes dagen heeft Jehovah de hemel en de aarde, de zee en alles wat daarin is, gemaakt, en vervolgens rustte hij op de zevende dag. Daarom zegende Jehovah de sabbatdag en heiligde hij hem vervolgens.
  5. Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen lang mogen blijken te zijn op de grond die Jehovah, uw God, u geeft.
  6. Gij moogt niet moorden.
  7. Gij moogt geen overspel plegen.
  8. Gij moogt niet stelen.
  9. Gij moogt als getuige geen valse verklaring tegen uw naaste afleggen.
  10. Gij moogt het huis van uw naaste niet begeren. Gij moogt de vrouw van uw naaste niet begeren, noch zijn slaaf, noch zijn slavine, noch zijn stier, noch zijn ezel, noch iets wat uw naaste toebehoort.”

Het 6e, 7e en 8e gebod van het wetsstelsel waren kort en bondig geformuleerd. Het zesde: „Gij moogt niet moorden”; het zevende: „Gij moogt geen overspel plegen”; het achtste: „Gij moogt niet stelen” (Ex. 20:13-15). In deze volgorde worden deze wetten in de [Masoretische Tekst](#) opgesomd, gerangschikt naar de ernst van de schade die door de desbetreffende misdaad wordt aangericht: van zeer groot naar het minst groot. In sommige Griekse handschriften (Codex Alexandrinus; Codex Ambrosianus) is de volgorde: 'moord, diefstal, overspel'; Philo (De Decalogo, XII, 51) heeft: 'overspel, moord, diefstal'; en de Codex Vaticanus: 'overspel, diefstal, moord'. Op deze geboden die met daden te maken hebben, volgt een gebod inzake woorden,

namelijk het negende: „Gij moogt als getuige geen valse verklaring tegen uw naaste afleggen” (Ex. 20:16).

Vergelijkingstabel

Indeling van de 10 geboden per godsdienst				
Gebod	Joods	Orthodox	Rooms-katholiek, Lutheraans	Anglicaans, Gereformeerd, en andere Protestanten
Ik ben de Heer uw God	1	1	1	-
Gij zult geen andere goden hebben	2			1
Gij zult geen afgodsbeelden maken		2		
Gij zult de naam van God niet misbruiken	3	3	2	3
Gedenk de sabbat en hou hem in ere	4	4	3	4
Eer uw moeder en vader	5	5	4	5
Gij zult niet doden	6	6	5	6
Gij zult geen overspel plegen	7	7	6	7
Gij zult niet stelen	8	8	7	8
Gij zult geen valse getuigenis afleggen	9	9	8	9

Gij zult de vrouw van uw medemens niet begeren	10	10	9	10
Gij zult het huis van uw medemens niet begeren.			10	

Versvormen

In [Vlaamse](#) versvorm klinkt het zo:

1. Bovenal bemin één God
2. Zweer niet ijdel, [vloek](#) noch spot
3. Heilig steeds de dag des Heren
4. Vader moeder zult gij eren
5. Dood niet, geef geen ergernis
6. Doe niets wat onkuisheid is
7. Vlucht het stelen en bedriegen
8. Ook de achterklap en het liegen
9. Wees steeds kuis in uw gemoed
10. Begeer nooit iemands goed

De volgende berijming van [Johannes Eusebius Voet](#) is te vinden als *Gezang A* in het gedeelte tussen de psalmen en de gezangen in de Psalmen- en Gezangenbundel van de Nederlandse Hervormde Kerk, uitgave 1938 (de coupletten zijn hier genummerd, niet de geboden zelf):

1. Mijn ziel, herdenk met heilig beven, hoe God, met majesteit bekleed, zijn wet op Horeb heeft gegeven, waar Hij deez' woorden hooren deed:	4. Misbruikt geenszins den naam des HEEREN, zweert nimmer eenen valschen eed; want hun, die zijnen naam onteeren, is zijn getergde wraak gereed.	7. Gij zult niet doodslaan, noch u wreken. Breekt nooit den echt, steelt niemands goed. Gij zult geen valsch getuig'nis spreken, bemint elk met een vroom gemoed!
2. 'Ik ben de HEER, uw God en Koning, die van Egypte u bevrij', u leidend uit uw slaafsche woning;	5. Gedenk en viert, met vee en mageden Sabbath, na zesdaagsche vlijt: God schiep 't heelal in zooveel dagen,	8. Uw hart zal nimmer iets begeren van alles, wat uws naasten is. Uw ziel zal als uw mond God eeren,

dient dan geen goden nevens Mij.	en heeft den Sabbath zich gewijd.	en houden zijn getuigenis.”
3. Voor beeldendienst zult gij u wachten: Ik ben de HEER, een ijv'rig God; 'k straf die in drie en vier geslachten, maar schenk mijn dienaars 't zaligst lot!	6. Gij zult uw ouders need'rig eeren, opdat uw God, die eeuwig leeft, uw dagen gunstig moog' vermeerden in 't land, dat zijne hand u geeft!	9. Och, of wij uw geboën volbrachten! Genâ, o hoogste Majesteit! Gun door 't geloof in Christus krachten, om die te doen uit dankbaarheid!

Theologie

In het christendom zijn twee interpretatiewijzen gangbaar, namelijk:

1. als wet: Het "gij zult" kan als imperatief gelezen worden, als regels waaraan men zich moet houden, dus door [God](#) opgelegd aan zijn volk.
2. als belofte: Sommige theologen lezen echter de tien geboden met nadruk (zoals de joden plegen te doen) op de verkondiging aan het begin, dan worden het – volgens deze theologen – woorden van belofte en bevrijding; de schets van de situatie waarnaar het volk onderweg is, een land van belofte, een wereld van rechtvaardigheid.

Controverse

Volgens sommige aanhangers van de [documentaire hypothese](#) is in Exodus 34:11-26 een derde lijst van geboden en verboden te vinden die verschilt van de reeds genoemde gelijkaardige versies: hij is uitgebreider en bevat onder andere het opmerkelijke gebod de altaren van andersgelovigen stuk te slaan. Deze lijst wordt door hen omschreven als de *rituele dekalog*.